

De moderne mens heeft een haat-liefde verhouding met morele normen

(niet gepubliceerde column Knack) juni 2017

Sinds de westerse maatschappij geseclariseerd is, hebben we de allergrootste moeite om nog een plaats te geven aan morele normen. We blazen warm en koud tegelijk, stoten ze af en trekken ze weer aan. Enerzijds voelde de moderne mens zich 'eindelijk bevrijd' van elke morele bevoogding en onderdrukking door godsdienst of Kerk, en heeft hij alle schuldgevoelens van zich afgeschud. Anderzijds wijst hij even actief met een opgeheven vingertje naar alles waar hij het niet mee eens is. Liefst had hij alle morele waarden in één beweging naar het containerpark gebracht, maar in de morele kringloopwinkel gaat hij ze constant terug binnenhalen. Hij geniet met volle teugen van de verworven vrijheid, zeker op seksueel gebied, maar pleit voor nultolerantie op vele andere vlakken. Soms zou je denken dat we vandaag in een a-morele maatschappij leven, maar niets is minder waar! We vinden het namelijk immoreel wanneer een burgemeester en vele andere politici zich gretig bedienen van zitpenningen ten koste van daklozen. We vinden het verwerpelijk wanneer Trump zich terugtrekt uit het klimaatakkoord van Parijs, omdat hij in onze ogen ons laatste stukje zuivere natuur te grabbel gooit. We beschouwen het vasthouden aan kernenergie als schandig, pedofilie en dierenmishandeling veroordelen we in de hoogste toonaarden. Kortom, we oordelen en veroordelen dat het een hartenlust is.

We zijn het er allemaal over eens wat we níet willen – morele bevoogding natuurlijk -, maar wat we dan wél willen? Het humanistisch-vrijzinnige principe: 'Ieder bepaalt zijn eigen waarden en normen' klinkt heel mooi en ruimdenkend, maar wanneer mensen dit écht gaan toepassen, is het hek van de dam. Er is sowieso in onze maatschappij geen morele autoriteit meer (zie mijn vorige column: <http://www.knack.be/nieuws/belgie/wie-of-wat-heeft-er-vandaag-nog-een-morele-autoriteit/article-opinion-616179.html>), tenzij hier en daar een klein beetje, en dan nog tijdelijk. Aan de universiteit Gent werd in de jaren '60 de opleiding 'moraalwetenschappen' opgericht, natuurlijk als reactie tegen elke door God of Kerk gelegitimeerde moraal. Maar welke 'objectieve' waarden en normen zijn er al door de wetenschap ontdekt sinds die 50-60 jaar? Laten we eerlijk zijn: wetenschap kan ons sociologische en psychologische studies aanreiken, maar ons geen zier helpen bij het construeren van wat 'moreel' is. Integendeel, als we de evolutietheorie moeten geloven, is de uitvinding van morele waarden enkel een 'sluwe truc' om te overleven in de rauwe strijd tegen de anderen.

Morele normen worden in onze tijd constant weggeduwd zoals een kurk onder water, maar komen altijd weer als een 'pop up' naar boven springen. Lange tijd was bijv. het devies in de wereld van het grote geld: 'Hier gelden geen normen! Deze wereld is niet voor lammetjes, alleen voor haaien. Economie moet je puur technisch benaderen, zonder evangelische zachtheid of naastenliefde'. Maar toen dat leidde tot ongebreideld kapitalisme en een wereldwijde bankencrisis, en miljoenen armen berooid achterbleven, stak overal de morele verontwaardiging op over de onmetelijke hebzucht (!) van de grootbankiers. Ook in de politiek werd lange tijd aanvaard dat dit een keiharde wereld was waar alleen 'de macht' regeerde zonder ethische regels, en toch steken we voortdurend het wijzende vingertje op tegen de Trumps, Assads en Dutertes van deze tijd. Enerzijds worden pragmatisme, machiavellisme en opportunisme 'normaal' gevonden,

maar we steigeren hevig wanneer de gevolgen ervan zichtbaar worden. We protesteren wel wanneer het 'ontspoort', maar er is niet eens een beleid, een kader, een gezamenlijke visie. Er kan toch niet 'ontspoort worden' wanneer er geen spoor is!? We klagen van 'normvervaging', maar niemand mag deze normen zelfs bepalen! We beroepen ons op de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens', maar waar blijft de 'Universele Verklaring van de Morele Plichten van de Mens'? Niemand die zijn vingers hieraan durft te verbranden, want moraalriders hebben we voorgoed monddood gemaakt. Kortom, we zwalpen maar wat, en we zouden zelfs niet weten wat we hieraan willen of kunnen veranderen.

Eigenlijk is het een zeer interessante vraag - een goed onderwerp voor tien doctoraatsthesisen - wie vandaag de morele normen bepaalt. Want ze lijken als 'modes' op te komen en weg te ebben. Na het uitbreken van het Dutrouxschandaal wordt geen millimeter pedofilie nog getolereerd... Toen kwam de vluchtelingenstroom en alle morele oordelen keerden zich tegen elke politicus die 'kordaat' of 'hardvochtig' - je mag kiezen hoe je het wil noemen - optrad. Dan kwam het item van intolerantie tegen homo's en kreeg dit steevast het eerste hoofdpunt in het nieuws. Daarna lanceerde iemand het onverdoofd slachten van schapen als 'ontolereerbaar', toen elke vorm van klimaatontkenning, dan het geweld tegen vrouwen, vervolgens de graaicultuur van politici en zo verder. En elk daarvan heeft uiteraard zijn zeer terechte kant, maar op zeker ogenblik worden ze opgeblazen tot een hetze.

Wie bepaalt echter waar de volgende golf van collectieve verontwaardiging zich tegen richt? Wie bepaalt wat actueel of 'hot' is, en waarover we níet verontwaardigd mogen zijn? Is dat tegenwoordig een politicus, een B.V. of een journalist? Rapporteren de media over het nieuws of máken ze het nieuws? En is het dan één journalist die een nieuwe morele mode lanceert, of wordt dat op een redactievergadering zo eventjes besloten? Heeft dan ergens een 'toonaangevende' redactie de rol van morele leider overgenomen van de Kerk? Laten we eerlijk zijn: het VRT-Journaal moraliseert voortdurend, voedt ons op in hoe wij 'politiek correct' moeten denken. Maar wie legitimeert hun morele gezag? Of is dat zo vastgelegd in hun beheersovereenkomst met de overheid?

Onze postmoderne tijd is zogenaamd tolerant, maar onze intolerantie richt zich gewoon tegen ándere dingen. We verafschuwen het wanneer anderen ons moreel oordelen, maar halen uit onze rugzak plots nieuwe morele regels naar boven. Waarden en normen worden zeer selectief gehanteerd: zoals het ons best uitkomt? We claimen onze absolute vrijheid voor onszelf op, maar protesteren hevig wanneer anderen dat ook doen op een ándere manier dan de onze!

En het is niet alleen een klein clubje van conservatieve gelovigen die hieronder zucht: atheïst en vrijmetselaar Wim van Rooy zei het ook al: 'Wij westerlingen vervelen ons te pletter: er is geen kick of verleiding meer die we niet uitgeprobeerd hebben. Onze waarden hebben we laten verwateren'. De moderne mens zwalpt maar wat: er zit geen enkele lijn in de morele koers. Het morele kompas draait als een windhaan alle kanten uit. Als we nog moreel reageren, komt het vanuit een soort onderbuikgevoel: 'Dit gaat echt te ver!' Maar niemand weet nog waar de grens is, en we kunnen geen enkel verhaal maken tegen degene die vindt van niet...

Wanneer zal onze liefde voor morele normen het halen op onze haat? Moet er eerst een soort Dutroux-affaire losbarsten op nóg grotere schaal, vooraleer we collectief wakker schieten? We kunnen wel, zoals na Dutroux, een diepgaande politiehervorming op touw zetten, maar geen morele hervorming. Was het maar zo simpel. Niemand kan zomaar eventjes een ethisch réveil organiseren. De wereld zou nochtans zoveel mooier zijn als we gewoon líefde konden koesteren voor morele normen en waarden. Want zijn wetten, regels en normen niet oorspronkelijk bedoeld om te beschermen wat kwetsbaar, delicaat en dierbaar is? Arme moderne mens die eerst alle hekjes afbreekt, en dan verbaasd staat dat hij zich niet meer veilig voelt.